

14. Ukraińsko-Polskie Seminarium Terenowe *Znaczenie i ranga stratygraficzna ocieplenia korszewskiego (lubelskiego)* Sokal–Łuck, Ukraina, 12–16.09.2007

W dniach 12–16.09.2007 r. w Sokalu (zachodnia Ukraina) odbyło się seminarium terenowe zatytułowane *Znaczenie i ranga stratygraficzna ocieplenia korszewskiego (lubelskiego)*. Była to już 14. ukraińsko-polska konferencja skupiająca specjalistów w zakresie badań lessów.

Główny ciężar organizacyjny seminarium wzięli na siebie pracownicy Katedry Geomorfologii i Paleogeografii Uniwersytetu im. I Franko we Lwowie, przy istotnym wsparciu „lessologów” z Zakładu Geografii Fizycznej i Paleogeografii UMCS w Lublinie. Ponadto seminarium wspierały ukraińskie instytucje: Ministerstwo Oświaty i Nauki, Wołyński Państwowy Uniwersytet im. Lesi Ukrainki, Instytut Nauk Geologicznych NAN, Roweńska Ekspedycja Geologiczna; ze strony polskiej zaś Komitet Badań Czwartorzędu PAN — Komisja Lessu oraz Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Pomimo tak złożonego składu jednostek naukowych organizujących seminarium pracami komitetu sprawnie kierowali prof. dr hab. Andrzej Bogucki (Uniwersytet im. I. Franko, Lwów) oraz prof. dr hab. Maria Łanczont (UMCS Lublin).

W seminarium uczestniczyły 22 osoby z Polski, 20 z Ukrainy oraz 3 z Białorusi. Byli to głównie badacze lessów i specjaliści z zakresu geologii i paleogeografii czwartorzędu.

Jednodniowe (13.09.2007 r.) obrady plenarne odbyły się w ośrodku wypoczynkowo-rekreacyjnym kopalni Zagłębia Lwowsko-Wołyńskiego w okolicy Sokala, mieście stanowiącym „stolicę” Grzędy Sokalskiej, typowo lessowej krainy rozdzielonej rzeką Bug na część polską i ukraińską.

Głównym celem seminarium było ustalenie rangi stratygraficznej ocieplenia lubelskiego (lubawskiego/korszewskiego/kajdackiego), które właśnie na Wyżynie Wołyńskiej ma wyjątkowy zapis w pokrywie lessowej. W ujęciu globalnym jednostka ta odpowiada 7. stadium MOIS osadów głębokomorskich, a więc ciepłemu okresowi wyróżnianemu w dziejach plejstocenu. Jednakże gdy uwzględnia się badania zróżnicowanych genetycznie osadów lądowych, ranga tej jednostki budzi nadal wiele zastrzeżeń. Z tego względu jednostce 7. stadium MOIS przypisywana jest ranga interstadiu bądź interglacjału. Problem ten znalazł przede wszystkim wydzźwięk w materiałach zaprezentowanych w kilkunastu wygłoszonych referatach. Do głównych należy zaliczyć następujące wystąpienia:

- Boguckij A., Wojtanowicz J., Wołoszyn P., Dmytruk P., Łanczont M., Madeyska T. — *Pozycja stratygraficzna pedokompleksu korszewskiego zapisana w lessach Wysoczyzny Wołyńskiej*,
- Dolecki L., Mroczek P. — *Pozycja stratygraficzna ocieplenia lubelskiego i jego ranga w schematach europejskich*,
- Jełowiczowa J. — *Nowe dane na temat 7. MOIS na Białorusi i Ukrainie*,
- Szelkopyas W., Hristoforowa T. — *Pozycja stratygraficzna kajdackiego pedokompleksu*,

- Zaleski I., Zubowicz C. — *Korszewskie (kajdackie) sukcesje roślinności na Polesiu Wołyńskim w plejstocenie*,
- Gerasimienko N., Miatwiszyna Ż. — *Problemy zawodowskiego „wielkiego interglacjału”*,
- Lindner L., Marks L. — *Nowe spojrzenie na stratygrafię plejstocenu Polski i jej korelację z Wyżyną Wołyńską na Ukrainie*,
- Fedorowicz S., Łanczont M., Boguckij A. — *Wiek TL osadów ocieplenia korszewskiego (lubelskiego) i czas jego trwania na podstawie profili Halicz i Welykyi Hlyboczok*.

Ulokowanie seminarium było świadomym posunięciem organizatorów ze względu na unikatowe lito- i pedostratygraficzne wykształcenie sekwencji lessowo-glebowych przedstawionych uczestnikom bezpośrednio w terenie. Dwie sesje terenowe (14–15.09.2007 r.) zostały przeprowadzone w obrębie Grzędy Sokalskiej oraz na Wysoczyźnie Wołyńskiej. Ich głównymi punktami były stanowiska w Bojanicach (ryc. 1) oraz w Korszewie (ryc. 2, 3). W jednym i drugim wypadku zaprezentowano reperowe profile lessowe, w których uczestnicy seminarium mogli zobaczyć charakterystyczne wykształcenie sekwencji wiekowo podobnej do 7. stadium MOIS. Wykształcenie pedostratygraficzne obu odsłonięć pozwoliło na obserwację dwóch dojrzałych gleb odpowiadających paleosolom rangi interglacialnej, których współczesnym analogiem są gleby płowe (*Luvissols*) z diagnostycznym poziomem glebowym *Bt-argic*.

Prezentacja dotychczas uzyskanych wyników badań oraz bezpośrednie obserwacje terenowe w obu odsłonięciach pozwoliły na skoncentrowanie dyskusji nad rangą ocieplenia lubelskiego zapisanego w sekwencjach lessowych. Dyskusja nad tym zagadnieniem znalazła wyraz w sesji zamykającej seminarium (16.09.2007 r.). Problem rangi i znaczenia ocieplenia lubelskiego miał istotny wydzźwięk w publikacji prezentującej teksty referatów z obrad plenarnych wydanej specjalnie na seminarium przez Uniwersytet I. Franki we Lwowie. Ponadto zagadnienia te zostały zawarte we wnioskach końcowych, wspólnie opracowanych przez uczestników podczas sesji podsumowującej. Główne spostrzeżenia, wnioski, a także postulaty przedstawiają się następująco:

- udokumentowano ślady przedostatniego (przedemskiego) interglacjału na obszarze Europy Środkowej oraz przedstawiono dowody jego istnienia w postaci dobrze wykształconych, śródlasowych gleb kopalnych;
- potwierdzono interglacialną rangę oraz jej znaczenie w stratygrafi kompleksu lubelskiego (korszewskiego) w globalnej stratygrafii czwartorzędu;
- podkreślono potrzebę opracowania monografii tego ocieplenia, poszerzonej o odpowiednie wyniki badań zachodnioeuropejskich;
- zauważono konieczność podjęcia działań na rzecz wytypowania, a następnie kompleksowego i interdyscyplinarnego opracowania kluczowych — reperowych profili lessowych o fundamentalnym znaczeniu w stratygrafii

Ryc. 1. Uczestnicy seminarium w odsłonięciu w Bojanicach. Fot. P. Mroczek

Ryc. 2. Zespół gleb 7. stadium MOIS w Bojanicach; prof. A. Bogucki jako skala porównawcza. Fot. M. Łanczont

czwartorzędu, tak aby uprawomocniła się ich ranga jako profili stratotypowych;

□ ze względu na specyfikę przedeemskiego ocieplenia (~7. stadium MOIS) zwrócono uwagę na potrzebę włączenia prezentowanych odsłoneń lessowych do programu studiów kształcących młodych specjalistów w badaniach osadów czwartorzędowych. Wymaga to dopracowania metodyki nauczania w specjalizacji paleogeografia czwartorzędu oraz współpracy z geologami terenowymi (praktykami).

□ kolejnym istotnym tematem badawczym w problematyce lessowej jest konieczność rewizji profili lessowych, w których była wyznaczona granica Brunhes/Matuyama, uznawana za ważny reper paleomagnetyczny o globalnym znaczeniu. Potrzebę tę dyktuje stwierdzenie w ostatnim czasie tej granicy w kilku profilach na terenie zachodniej i południowej Ukrainy.

Na zakończenie seminarium uczestnicy podkreślili konieczność zwiększenia aktywności ośrodków naukowych na rzecz modernizacji baz laboratoryjnych w związku z rozwojem nowych technologii i technik badawczych. Ponadto zauważyli oni potrzebę podjęcia działań na rzecz ochrony cennych obiektów przyrody nieożywionej — przykładowo fragmentów stratotypowych odsłoneń geologicznych, takich jak profile w Bojanicach i Korszewie.

Ze względu na specyfikę badań większość uczestników seminarium to członkowie Komisji Lessu. Jest to ponadregionalny i niezależnym instytucjonalnie organizator dwóch ostatnich seminariów lessowych. Wnioski z dyskusji oraz uzyskane wyniki konferencji zostaną przedstawione przez Komisję Lessu na najbliższym posiedzeniu Komitetu Badań Czwartorzędu PAN oraz na stronie internetowej komisji <http://www.loess.umcs.lublin.pl/>. W najbliższym czasie prace komisji będą się koncentrować na następujących zadaniach:

□ organizacji XV Ukraińsko-Polskiego Seminarium Terenowego wspólnie z V Seminarium Lessowym, pt. *Znaczenie zapisu zjawisk w lessach dla rekonstrukcji klimatycznych*, w połowie września przyszłego roku we Wrocławiu pod kierunkiem dr. Z. Jarego (Uniwersytet Wrocławski);

Ryc. 3. Sekwencja lessowo-glebowa z 7. stadium MOIS w Korszewie; referuje prof. A. Bogucki. Fot. P. Mroczek

□ przygotowaniu warsztatów na terenie Nadniestrza halickiego poświęconych problemom badań lessowych stanowisk paleolitycznych kierowanych przez prof. A. Boguckiego i prof. M. Łanczont przeznaczonych dla archeologów i geologów czwartorzędu, termin spotkania 24–28.08.2008 r. w Jezupolu k. Iwano-Frankowska;

□ organizacji XVI Ukraińsko-Polskiego Seminarium Terenowego poświęconego problemowi granicy B/M w lessach ukraińskich, realizacja w 2009 r.

Maria Łanczont & Przemysław Mroczek